

DE BERGFLUITER VAN SCHIERMONNIKOOG

The Bonelli's Warbler of Schiermonnikoog

E. NIEBOER

Op 5 september 1969 ving Dr. J. A. Smits een Bergfluitier *Phylloscopus bonelli* op Schiermonnikoog. Voous (1972) stelde dat, gezien de kleine vleugelmaat (63 mm vers gemeten) deze vogel tot de ondersoort *Ph. bonelli bonelli* behoorde. De C.N.A. sloot zich bij deze conclusie aan. Eén en ander zou betekenen dat een nieuwe ondersoort aan de lijst van in Nederland waargenomen vogels is toegevoegd.

Voor wij deze conclusie en de grond waarop zij is gebaseerd bespreken, zijn eerst enkele opmerkingen over de ondersoorten van de Bergfluitier op zijn plaats. Twee geografische vormen worden onderscheiden:

Ph. bonelli bonelli: gebergten en heuvels van zuidwest en midden Europa met Marokko en Algerije.

Ph. bonelli orientalis: gebergten van Z.O. Europa (Balkan), Turkije, Syrië en Israël.

Of de verspreidingsgebieden van deze ondersoorten aan elkaar grenzen is niet duidelijk (Voous 1960).

Van de Schiermonnikoogse Bergfluitier zijn destijds alleen de vleugel en staartlengte genoemd. Omdat de lengte van alle slagpennen tijdens het kamp op Schiermonnikoog tevens werd bepaald, kon daaruit de vleugelformule worden afgeleid. Deze is $7 < 2 < 6 < 5 < 3 = 4$.

Vergelijken wij nu de vleugelmaat en de vleugelformule van onze Bergfluitier met de vleugelmaten en formules zoals die door Hartert (1910), Ticehurst (1938) en Williamson (1967) voor de beide ondersoorten worden opgegeven (Tabel 1 en 2), dan komen wij tot de volgende conclusies. Op grond van Hartert's gegevens is het gerechtvaardigd om op basis van de vleugellengte de vogel tot *Ph. bonelli bonelli* te rekenen. Echter, de maten opgegeven door Ticehurst en Williamson lijken deze conclusie niet te rechtvaardigen. Weliswaar komt de vleugellengte van de Schiermonnikoogse Bergfluitier het dichtst bij het door Williamson opgegeven gemiddelde voor de ♂♂ van *Ph. bonelli bonelli*, maar dat is geen doorslaggevend argument. Omdat Williamson naast het gemiddelde ook de aantallen bestudeerde vogels en de standaardafwijking opgeeft, konden wij met behulp van een statistische toets (Sokal 1969) nagaan, of op basis van zijn gegevens de betrokken vogel exclusief kon worden ingedeeld in één van de volgende categorieën:

<i>Ph. b. orientalis</i>	♂♂
<i>Ph. b. orientalis</i>	♀♀
<i>Ph. b. bonelli</i>	♂♂
<i>Ph. b. bonelli</i>	♀♀

Auteur Author	Ondersoort Subspecies	Geslacht Sex	Aantal Number	Gemiddelde Mean	Standaard afwijking Standard deviation	Spreading Range
Hartert (1910)	<i>Ph. b. orientalis</i>	♂ ♂	—	—	—	66-71.5
		♀ ♀	—	—	—	64-67
	<i>Ph. b. bonelli</i>	♂ ♂	—	—	—	62-67
		♀ ♀	—	—	—	57-62
Ticehurst (1938)	<i>Ph. b. orientalis</i>	♂ ♂	—	68.0	—	65-71 (73)
		♀ ♀	—	65.3	—	63.5-67
	<i>Ph. b. bonelli</i>	♂ ♂	—	65.5	—	63-68
		♀ ♀	—	61.5	—	59-64
Williamson (1967)	<i>Ph. b. orientalis</i>	♂ ♂	26	66.9	2.30	—
		♀ ♀	24	64.1	2.17	—
	<i>Ph. b. bonelli</i>	♂ ♂	43	62.9	1.62	—
		♀ ♀	12	60.1	2.25	—

Tabel 1. Vleugellengtes (mm) van ♂♂ en ♀♀ van *Ph. b. bonelli* en *Ph. b. orientalis* volgens Hartert (1910), Ticehurst (1938) en Williamson (1967).

Table 1. Wing lengths (mm) of ♂♂ and ♀♀ of *Ph. b. bonelli* and *Ph. b. orientalis* according to Hartert (1910), Ticehurst (1938) and Williamson (1967).

Auteur Author	Vleugelformule Wingformula	Mate van voorkomen Rate of presence	
		<i>Ph. b. bonelli</i>	<i>Ph. b. orientalis</i>
Hartert (1910)	<u>7<2<6<5<4 = 3</u>	+++	—
Ticehurst (1938)	2<7<6<5<4 = 3	2½ %	0 %
	7=2<6<5<4 = 3	6 %	0 %
	7<2<6<5<4 = 3	77½ %	2 %
	<u>7<6=2<5<4 = 3</u>	14 %	27 %
	7<6<2<5<4 = 3	0 %	71 %
Williamson (1967)	7<2<6<5<4 = 3	+++	—
	<u>7<2=6<5<4 = 3</u>	+++	+++
	7<6<2<5<4 = 3	1 ex.	+++

Tabel 2. Vleugelformules van *Ph. b. bonelli* en *Ph. b. orientalis* volgens Hartert (1910), Ticehurst (1938) en Williamson (1967). Van de door Ticehurst afzonderlijk opgegeven percentages voor ♂♂ en ♀♀ is hier het gemiddelde genoemd. +++ = algemeen voorkomend. De vleugelformules die hetzelfde zijn als die van de Bergfluitser van Schiermonnikoog zijn onderstreept.

Table 2. Wing formula's of *Ph. b. bonelli* and *Ph. b. orientalis* according to Hartert (1910), Ticehurst (1938) and Williamson (1967). The mean of the percentages of ♂♂ and ♀♀ separately, given by Ticehurst, is mentioned here. +++ = commonly occurring. The underlined wing formula's are identical with that of the Bonelli's Warbler from Schiermonnikoog.

Het resultaat was negatief. Op grond van zijn vleugellengte zou de Schiermonnikoogse Bergfluiters zelfs tot elk van de vier bovenstaande groepen kunnen behoren! (Voor alle groepen was de kans 10% of meer). Dit betekent, dat ook op deze manier geen uitsluitsel over de ondersoort wordt verkregen.

Uit dit alles concluderen wij dat de vleugelmaat van de door Dr. Smits gevangen Bergfluiters een onvoldoende basis biedt om tot ondersoort determinatie te komen.

Met de vleugelformule ligt de zaak anders. Uit Tabel 2 valt op te maken dat die van de Schiermonnikoogse vogel meestal gevonden wordt bij *Ph. b. bonelli* en maar heel zelden bij *Ph. b. orientalis*. Dat geeft aanleiding om de conclusie van Voous toch te handhaven en de ondersoort *Ph. bonelli bonelli* op de lijst van in Nederland waargenomen vogels te laten staan!

Ten aanzien van de vleugelmaat moet nog het volgende worden opgemerkt. Het gaat hier om een vergelijking van een vers gemeten maat met literatuurgegevens die betrekking hebben op museummateriaal. Men zou kunnen denken dat er met krimpings rekening gehouden moet worden. Om er achter te komen in hoeverre deze faktor, en ook het verschil in meetwijze door de geciteerde auteurs en schrijver dezes, die de vleugelmaat van de Schiermonnikoogse Bergfluiters heeft bepaald, van invloed zijn, vergelijken wij de maten van vers gemeten Fitisvleugels door mijzelf met die van Williamson, die met geprepareerde Fitissen heeft gewerkt. Het resultaat is als volgt:

	aantal (number)	gemiddelde (mean)	Standaard afwijking (Standard deviation)
Williamson	111	65.22 mm	2.84
Nieboer	39	65.03 mm	2.70

Uit dit resultaat mogen wij afleiden dat de maten van Williamson en mijzelf zonder meer vergelijkbaar zijn.

Tenslotte wil ik Dr. J. C. Jager hartelijk danken voor zijn adviezen inzake de statistiek en Mej. P. F. M. Bulder en Mevr. T. G. Prins voor het typewerk.

SUMMARY

The conclusion by Voous (1972) that the Bonelli's Warbler trapped at Schiermonnikoog in 1969 belongs to the subspecies *Ph. b. bonelli* on account of its short wing (63 mm) is discussed. Although this character appears not to be decisive, his conclusion can be maintained, as the bird showed a wingformula which occurs nearly only in the subspecies *Ph. b. bonelli*.

LITERATUUR

- Hartert, E. 1910. Die Vögel der Paläarktischen Fauna, Band 1, R. Friedländer, Berlin.
 Sokal, R. R. and F. J. Rohlf. 1969. Biometry, W. H. Freeman and Co., San Francisco.
 Ticehurst, C. B. 1938. A systematic review of the genus *Phylloscopus*. Trustees of the British Museum, London.

Voous, K. H. 1960. Atlas van de Europese Vogels. Elsevier, Amsterdam.

Voous, K. H. 1972. *Phylloscopus bonelli bonelli* in Nederland gevangen. Limosa 45: 90.

Williamson, K. 1967. Identification for ringers. 2. The Genus *Phylloscopus*. Second edition. British Trust for Ornithology, Tring.

Adres: Biologisch Laboratorium, Vrije Universiteit, De Boelelaan 1087
Amsterdam.